

İTALYA'DA SİNEMANIN YARGISAL DENETİMİ

Basın ve Yayın Yüksek Okulu
Öğretim Üyesi
Doç. Dr. Alim Şerif ONARAN

Giriş

İtalya'da filimlerin ve film senaryolarının yönetsel denetimi dışında, olasılıkla en çok uygulamalarda bulunulan bir ülke olarak, yargısal denetleme de yürütülmektedir.

İdare'nin bir ön-tedbir olarak gerçekleştirdiği yasaklamalar dışında kalan, filmlerin yargı denetimine bağlı tutulması olasılığı, bizde, sansürden geçmiş bir filmin yargı mercilerince daha çok hoş görüşle karşılanıp haklarında dava açılması pek seyrek görüldüğü halde; İtalya'da «yönetsel tasarrufların yargı organlarını bağlayamayacağı» prensibinden yola çıkılarak çok daha sık kovuşturmalara bağlı tutulduğu görülmektedir.

Gerçekten ön-denetleme denebilecek sansür uygulamaları, tüm olarak yargısal denetimi ortadan kaldıramaz. Bütün ülkelerde sinema yoluyla siyasal propaganda ya da müstehcenlik içeren filmler üzerinde kovuşturma açılmasını öngören hükümler vardır. Öteyandan, yönetsel denetlemeden geçen bir filmin artık hiç bir şekilde yargısal denetlemeye bağlı tutulamayacağını öneren hükümler de yoktur.

Bu bakımdan ilginç uygulamalarına rasladığımız İtalyadaki yargısal kovuşturmaların kimi örneklerinin ve kovuşturmalar üzerine gelişen içtihatların incelenmesinde yarar görülmüştür.

I. İtalya'da Yargısal Kovuşturmanın Dayandığı Hükümler :

İtalya'da Faşizm Dönemi'ne raslayan ve rejimin ortadan kalkışına kadar uygulanan mevzuat 24 Eylül 1923 tarihlidir. Bu yasanın ceza ile ilgili Hükümleri şunlardır:

Madde 3. Bir sinema filminin tümünü ya da bir kısmını kontrola arzetmeyen kimse, 100 liretten 1.000 lirete kadar para cezasına ve bir aya kadar hafif para cezasına uğratılır.

Aynı suçtan tekerrür halinde, para cezası 200 liretten 2200 lirete, hafif hapis cezası 3 günden 3 aya kadardır.

Suçlu bu maddenin ilk bendinde derpiş edilen halde, ikinci maddede zikredilen film kontrol vergisinin beş katı kadar bir parayı da Hazine'ye ödemeğe zorunlu tutulur.

Tekerrür halinde alınan miktar on katıdır.

Her kim, tüm ya da parçalı olarak yasaklanmış film gösterirse, 1000 liretten 10.000 lirete kadar para cezasına ve 10 günden bir aya kadar hapis cezasına uğratılır.

Herkim daha önce sansürden izin belgesi almaksızın yurd dışına film yollar ya da yollamağa teşebbüs ederse, 200 liretten 2.000 lirete kadar para cezasına ve bir aya kadar hapis cezasına uğratılır.

Şayet yurddışına çıkarılan film, tümü ya da parçası itibariyle daha önce sansürce yasaklanmışsa; para cezası 200 liretten 10.000 lirete, hapis cezası, 10 günden bir aya kadardır.

Madde 4. Şu hususlara uymayanlar Ceza Kanunu'nun 285. maddesi gereğince cezalandırılırlar :

1. Herkim, bu kanunun ve eki tüzüğün hükümlerine göre, sinema filmlerinin umuma gösterilmesine mani olursa;

2. Herkim, ne şekilde olursa olsun, yukarda anılan çeşitte sahih belgeleri (izin belgelerini), izin verildiği durumdakinden farklı şekle sokma gayesiyle, tüm ya da parçalı olarak değiştirirse;

3. Herkim, iznin koşullarının dışında değiştirilmiş ya da eklemeler yapılmış bir filmi oynatır, ya da oynatması için başkasına veririse bu cezaya ' ek olarak, her halde, kendisine 500 liretten 5.000 lirete kadar para cezası verilir.

Bu yasayı yürürlükten kaldıran 12 Nisan 1962 günlü Kanunun öngördüğü ceza hükümleri de şöyle :

(1) Eski İtalyan Ceza Kanunu'nun 285. maddesi şöyledir: "Herkim, ruhsatname, pasaport, mürur ve ikaamet tezkeleri gibi belgeler üzerinde sahtekârlık yapar, bunları kullanır veya kullanmak üzere başkalarına veririse; hakkında bir aydan 18 aya kadar hapis cezası hükmolunur."

Madde 14. (Yargılama Mercii)

Sinema veya tiyatro eserlerinin gösterilmesi dolayısıyla işlenen suçların yargılanması, Ağır Ceza Mahkemelerinin yetkili olmadığı hallerde, Asliye Ceza Mahkemelerine aittir. Bölge itibariyle filmin halka ilk gösterildiği veya tiyatro eserinin ilk oynatıldığı yerin mahkemesi yetkilidir.

İşlemin sorgu yargıcına yollanması bahis konusu değildir.

Yargıç karara doğrudan doğruya hükmeder.

Madde 15. (Müeyyideler ve müsadereleler) :

Ceza Kanunu'nda öngörülen müeyyidelerin dışında 5, 11, 12 ve 13. madde hükümleri²'ne uymamak suretiyle yasak sinema ve tiyatro gösterilerinde bulunanlara 30.000 lirete kadar para cezası uygulanır.

Ceza Kanunu'nun Konuyla İlgili Hükümleri :

Madde 667. (Film yoluyla suç işlenmesi) :

Herkim, halkın bulunduğu ya da halka açık bulunan bir yerde yetkililere önceden haber vermeksizin film yoluyla gösterilerde bulunursa, hakkında 40.000 liretten 200. 000 lirete kadar para cezası hükmolunur.

Aynı ceza, yetkililere önceden bildirmeden, sinematografik şeritleri yapan, Devlet ülkesine sokan, yurd dışına çıkaran veya bunların ticaretini yapan kimselere de uygulanır.

Önceki hükümlerde anılan suçlardan biri, eğer yetkililerin yasaklamasına rağmen işlenmişse, bir aya kadar hapis cezası verilir.

Madde 668. (Suç Niteliğinde Sinema ve Tiyatro Oynatılması) :

Herkim ilkin yetkililere bildirmeksizin halkın önünde dram veya diğer eserler oynar ya da her hangi bir çeşit tiyatro oynatılmasını sağlarsa, altı aya kadar hapis veya 120.000 lirete kadar para cezası verilir.

Eğer suç yetkililerin yasaklamasına rağmen işlenmişse para ve hapis cezaları birlikte hükmolunur.

---

(2) 5. madde 14 ve 18 yaşından küçüklerin sinemalara alınması hakkındadır. 11. ve 12. maddeler ise, küçüklerin tiyatro gösterilerine kabulü ve bazı türdeki tiyatro eserlerinin denetlenmesiyle ilgilidir. 13. madde: "Halka gösterilmesi için izin verilmeyen veya 18 yaşından küçükler için yasak edilen filmler ve tiyatro eserleri, radyo veya televizyonla yayınlanamaz" şeklindedir.

266. maddenin 2 ve 3. fıkralarında gösterilen şartlardan biri mevcutsa, suç halk önünde işlenmiş sayılır.

Madde 266. Ceza Kanunu'nun uygulanması bakımından, suç, aşağıda gösterilen hallerde halkın önünde işlenmiş sayılır:

1) Basın yoluyla veya diğer bir propaganda aracı ile işlendiği zaman;

2) Bir umumî yerde veya kamuya açık mahalde ya da birçok kimselerin önünde işlenmişse;

3) Tutulan yer, katılanların sayısı ve konuşulacak hususların konu ve gayesi bakımından özel sayılmayacak bir toplantıda işlenmişse.

Madde 527. (Müstehcen hareketler)

Herkim umumî ya da halka açık bir yerde müstehcen hareketlerde bulunursa, hakkında üç aydan üç yıla kadar ağır hapis cezası hükmolunur.

Eğer suçun işlenmesinden bir kasıt yoksa, (kusur varsa), 12.000 lireden 120.000 lirete kadar para cezası hükmolunur.

Madde 726. (Genel Adaba Aykırı Hareketler):

Herkim, umumî ya da halka açık bir yerde genel adaba aykırı hareketler yaparsa, hakkında bir aya kadar hafif hapis veya 4.000 lireden 80.000 lirete kadar para cezası hükmolunur.

Umumî veya halka açık bir yerde genel adaba aykırı konuşmalar yapan kimseye 20.000 lirete kadar para cezası hükmolunur.

İtalya'da yönetsel yasaklamalar çoğu zaman siyasal, yönetsel ve mesleki yönden yapılan baskılarla kaldırılabilirdiği veya yumuşatılabilirdiği için Danıştay'la ilgili davaların pek seyrek açıldığı; buna karşılık yargı organlarının gerek "bidayet", gerek "istinaf" ve gerekse "temyiz" mercileri olarak konuyla sık sık uğraşmak zorunda kaldıkları müşahade edilmektedir.

Buna karşılık, İtalya bakımından diğer ilginç bir husus, Danıştay'da dava hakkında karar alma süresinin mevzuatla sınırlanarak, yönetsel yargılamaya ivedilik sağlanmış olmasıdır.³

(3) Madde 8. (Danıştay'a başvurma): Danıştaya başvurma, kanunun hükümlerine göre kabul edilir. Danıştay esasa ait kararlar da verir. ... Duruşma, Danıştay'a başvurma süresinin bitiminden başlayarak 30 gün içinde yapılır; ve duruşmayı izleyen on gün içinde karar verilir. Danıştay esasa ait karar verdiğinde; karar, izin verilmesinden yana ise, bu husus bütün sonuçlarıyla ve başkaca hiç bir formalite gerekmeksizin lüzum ifade eder.

II. Sinemanın Yargısal Denetimi Üzerine Örnekler:

A. Kişisel Şikâyet Üzerine Açılan Davalardan Örnekler:

1. "Persiane Chiuse (Kapalı Pancurlar)" adlı filmin Şöhrete Halel Getirdiği konusunda:

"Filmin Torino'da gösterilmesi sırasında, 'Falcon d'Oro' Otel-Restoranı'nın sahipleri; filmin yapımcısı, deneticisi, dağıtıcısı ve işletmecisi hakkında 'Filmdeki bir sahnenin şöhretlerini ağır şekilde ihlâl ettiği' gerekçesiyle dava açmışlardır.

'Şikâyet edilen sahnede filmin kahramanı Lucia, kızkardeşi Sandra'ya telefon ederek, dostuyla birlikte 'Falcon d'Oro' isimli (şüpheli) bir otele gideceğini söylemektedir.

"İlgililer Torino Mahkemesi'nin 30 Mayıs 1952 tarihli kararıyla suçlu görüldüğünden, dava: (gerçekteki) 'Falcon d'Oro' Oteli'nin sahipleri Gino Michi ve Marina Stefanini lehine sonuçlanmış suçlular hakkında 40.000'er liret para cezasına, mahkeme masraflarının ödenmesine ve mağdurların zararlarının (ayrı bir celsede görülecek mahkeme sonucunda) tazmini gerektiğine karar verilmiştir."

"(Savcı), yapımcının onar, diğerlerinin de sekizer ay hapislerini talep etmişti".

2. "I Due Nemici (İki Düşman)" Davası:

İkinci Cihan Savaşı'nın Afrika'da geçen bir safhasıyla ilgili "I Due Nemici: İki Düşman" adlı bir filmin silâhli kuvvetleri istihfaf ettiği gerekçesiyle; "San Mareo" Taburunun 28 yaşındaki bir eski subayı olan Piero Sella tarafından Milano'da açılan davada: "Filmde savaşı tasvir eden kimi sahnelerde eski düşmanlarımız İngilizleri sevindiren, İtalya silâhli birliklerini rezil eden" bölümler bulunduğu iddia ediliyordu.

Dava, yalnız filme değil, Longanesi tarafından basılan ve bu filme konu teşkil ettiği anlaşılan kitaba karşı da açılmıştı. C. Savcısı, Carmelo Spagnolo iddiayı inceleyip filmi de gördükten sonra, suç unsurları bulunmadığından kovuşturma açılmasına mahal olmadığına hükmetmiştir.⁵

(4) Bkz.: Raul Rossini, "Persiane Chiuse in Tribunale", RASSEGNA DI DIRITTO CINEMATOGRAFICO, Yıl I, n. 2, Temmuz-Ağustos 1953, sh. 10.

(5) Dünyanın her tarafında "The Best of Enemies" adıyla gösterilen, yurdumuzda da vizyona sokulmuş bulunan bu film hakkında verilen işbu ka-

B. Savcılıklarca Açılan Kamu Davalarından Örnekler:

1. "Rocco e i suoi fratelli: Rocco ve Kardeşleri" ve "L'Avventura: Serüven" Davaları: ⁶

a) Davalar:

"Rocco e i suoi fratelli" (Luchino Visconti'nin) ve L'Avventura' (Michelangelo Antonioni'nin) filmlerine karşı, ikisi de sansürce görüldüğü halde; mahkemelerin verdiği son hükümler; - birincisi hakkında bir müsadere tehdidi bahis konusu olmuş ve halka gösterilmesine ancak bazı sahneleri çıkarılarak (ve değerinden kaybederek) ... izin verilmiş; ikincisi müsadere edilmiş ve bazı kesintilerden sonra, sonradan halka gösterilmesine izin verilmiştir- İtalya'da sanat anlatımı hürriyeti ve filmler ve tiyatro yapıtları üzerinde sansür problemini yeniden ortaya çıkartmıştır ⁷.

"Yapımcı Goffredo Lombardo, Roma'da, bir topluluk önünde şu açıklamayı yapmıştır: 'Belki..., mahkemenin davranışı, kendi bünyesinde kalsa ve bu müdahaleyi izleyerek Bakanlık, Temyiz Komisyonu'nu harekete geçirerek (ikinci bir müdahalede bulunmasaydı) bu kadar önemli bir durum ortaya çıkmazdı. Bunu açıklamak ve söylediklerimin mantıkî bütün sorumluluğunu yüklenmek istiyorum.

"(Bazılarının tenkid ettiği) Visconti'nin yapıtının tümünü kurtarabilmek için, Başsavcıyla yaptığım anlaşmadan sonra; film, Temyiz sansürünce celbedildi ve kesintiler yapıldı... Bunun anlamını size söylemiyorum; (sadece) hangi ölümle öleceğimize şaşırduğımızı söylüyorum. Bir birinci derece komisyon var; bir ikinci derece komisyon var; ve yetkileri kontrole tabi tutulmayan 178 savcının filmlerde kesinti yapmak ve kovuşturmada bulunmak yetkileri var. Savcıların bu tutumlarına, sansürün, birbirini tutmayan davranışları eklenirse, sanırım ki, İtalyan Sineması'nın yapacağı hiçbir şey kalmıyor." ⁸.

rarın "II Messaggero" gazetesinde yayınlanan ilânından çıkarılarak yapımcı tarafından afiş haline sokulmuş reklâmını, 1961 yılının son aylarında Roma'da Lungotevere'de gezerken görmüştük. Afiş, Dino de Laurentiis tarafından yapılan ve Alberto Sordi ve David Niven'in başrollerini paylaştığı film hakkında açılan davanın özetini ve alınan karar sonucunu açıklayarak film hakkında gerekli reklâmı sağlamış bulunuyordu.

(6) "Censura e Magistrati", BIANCO E NERO, yıl xx, n. 8-9, Ağustos-Eylül 1960, sh. ek xxv ve

xxvi.

(7) ibid., s. xxv.

(8) idem., s. xxiv.

b) Davaların Yankıları:

“Associazione Nazionale Autori Cinematografici (ANAC) İdare Kurulu tarafından onanan teklif:

“ANAC, Temyiz Mahkemesi Başsavcısı ve Milano Mahkemesi Savcısı tarafından Luchino Visconti'nin 'Rocco e i suoi fratelli' ve Michelangelo Antonioni'nin 'L'Avventura' adlı filmleri hakkında vâki müdahaleleri -ikincisi hakkında dava açılmasını birinci halde ise, C. Savcılığı temsilcilerinden biri tarafından seri halinde kabule şayan olmayan nasihat, telkin, teklif ve görüş teatilerinde bulunulmasını - gözönünde tutarak;

“Parlamento mensuplarını, şu dilekleri desteklemeğe davet eder; ve bu maksatla Anayasa'nın 71. maddesine uyarak halk inisiyatifiyle hazırlanan bir kanun teklifine ön-ayak olur”.

“Yapımcılar Birliği de ANICA ile Birlik yetkili Organlarına bu teklifin tahakkuku için gerekli işlemlerin yapılması hususunda direktif vermişlerdir :

“1. Şu ölçülere dayanarak, film kontroluyla ilgili bir kanunun hazırlanıp ilgili mercilere sunulması :

“a) Birinci ve ikinci derece kontrol kurullarına sinema yapımcı ve yazarlarının temsilcileri de sokulacak biçimde reform yapılması;

“b) Bu kurumların yalnız istişarî değil, icraî karar alma yetkilerinin bulunduğu teyidi;

“c) Müddetlerin kısaltılması ve kurul kararlarında gerekçelerin gösterilmesi;

“d) Kararların mutlak (kesinlik) niteliğini kazanması.

2. Yeni teşriî hükümler yürürlüğe girinceye kadar ,Turizm ve Temaşa Bakanının, 1923 tarihli mevzuatın önerdiği tüzüğün 14. maddesine göre, yetkili komisyonlarca gerekli izin verilse bile Bakanın da filmleri yeniden kontrol edebileceğine (yasaklayabileceğine) dair yetkinin kullanılmaması;

“3. Gösterilmeleri hakkında Bakanlık izni mevcut bulunan filmlerin münferit polis yetkililerince (yasaklanmaları) hakkındaki girişimleri İçişleri Bakanlığı'nın önlemesi. ...¹⁰.

(9) İdem. s. xxvi ve xxvii.

(10) idem. s. xxvii.

2. «Mondo di Notte : N. 3. : Geceleyin Dünya N. 3» Davası

a) Dava :

Kararı veren mahkeme :	Roma Tribünali
Karar Tarihi :	21 Aralık 1963
Yargıç :	Semeraro
Sanık :	Cleri
Davanın Konusu :	Turizm ve Temaşa Bakanlığı'nca 6 Kasım 1963 tarihinde gösterme izni verilen «Mondo di Notte N. 3» adlı (18 yaşından küçüklere yasaklanmış olan) filmin, Roma'da Barberini Sineması'nda gösterilmesi dolayısıyla «müstehcenliği» bakımından açılan dava.

Esaslar : Sinema filmi - Müstehcen İçeriği - Yapımcının Ceza Kanunu'nun 528 ve 529. maddelerine göre (12) cezalandırılabilmesi -

(11) Bkz. : «Panorama di Giurisprudenza», RASSEGNA, yıl xii, n. I, Ocak - Şubat 1964, s. 22 - 26. İtalyan hukukuna göre filmlerin zararlı etkilerini izleyen iki merci vardır : biri, 21 Nisan 1962 gün ve 161 sayılı kanunun hükümlerini yerine getiren Turizm ve Temaşa Bakanlığı'na bağlı Film Kontrol Komisyonu - ki bu kuruluş, Anayasa'nın 21. maddesine göre sadece «buon costume : genel adab» bakımından filmleri değerlendirilir— (idarî yol); diğeri de her türlü suç unsurlarından dolayı savcıların kovuşturmaya geçtiği yol (yargı yolu)'dur.

İdarî kurulların bazan yetkilerini de aşarak veya yetkilerinin dolayısıyla şumulünde bulunduğu düşüncesiyle «buon costume» dışında, İtalyan milletine, Katolik dinine hakaret, cürmün savunulması gibi hususlar hakkında da karar itti-haz ettikleri görülmektedir (Bakz. : Giorgio Moscon, «Visto di Proiezione e Intervento del Giudice», RASSEGNA, aynı sayı, s. 4; ve Fausto Latini, «Notiziaria ANEC —Censura», GIORNALE DELLO SPETTACOLO, yıl xxi, 6 Nisan 1965, s. 10 : «Roma Tribünali, sansür hakkındaki 21/4/1962 günlü ve 161 sayılı kanunun uygulamaları hakkında bir kararında, sadece cinsiyete ve kamu nezahatine ilişkin olan gösterilerin değil; şiddet, suçluluk ve sosyal disipsinsizlik sevki tabiisi uyandıрмаğa müsait olanların da «buon costume»ye aykırı bulunduğuna hükmetmiştir.»

Bu iki sistem birbirine bağlı olarak (kontrol komisyonlarının kararlarına veya adı anılan kanuna aykırı hareket edenler hakkında cezaî hükümlerin uygulanması bakımından) hareket edebildikleri gibi; birbirlerinden tamamen bağımsız olarak filmin halk için zararlı bulunup bulunmadığı hakkında karar verebilirler.

İtalya'da ister kontrol komisyonlarının yetkilerinin sınırlı olmaları dolayısıyla Mahkeme'nin Ceza Kanunu'nun hükümlerini uygulamaktan vazgeçemeyeceği; isterse İdare'nin kararlarının Mahkeme'yi bağlamayacağı prensibinden hareket edilsin, bu ikili sistemin varlığı açıkça müşahade edilmektedir.

Filmin halka gösterilebilmesi için izin belgesinin mevcut olması - Adî Mahkeme yetkililerinin müdahalesine (bunun) engel teşkil etmemesi - Haber hürriyeti - Sınırları - Sanat eseri - Ne zaman mevcut olduğu...

Veriler : Mevzuatın bugünkü durumuna göre, sinema sansürü idarî disiplini, Ceza Kanunu'nun 528. maddesi hükmüne göre, sinema filminin cezaî tenkilini önleyemez.

İzin belgesinin hukukî niteliği, film sansür komisyonunun bağlayıcı görüşü üzerine Turizm ve Temaşa Bakanlığı'nın verdiği izin karakterindeki bir idarî işleminden ibarettir. Bu izin verme (keyfiyetinden) dolayı (filmin serbestçe) programa sokulması için sübjektif bir hak sağlanamaz.

Adî mahkeme otoritesi, Ceza Kanunu'nun 528. maddesiyle savunulan menfaatlere Bakanlık izninin tekabül edip etmediği veya bahis konusu olan iznin gerekçeleri üzerinde kontrol hakkını kullanır. Bu sonuncu hususta, 21 Nisan 1962 tarihli ve 161 sayılı kanunun ruhuna ve aydınlatıcı hükümlerine göre kararın dayanağı (ratio decidenti)'nin belirtilmesi zorunludur.

İzin belgesi verildikten sonra, yapımcıda, suç kasdı unsurunun varlığının araştırılmasında, yalnız yapımcının kontrol komisyonun-

---

(12) İtalya Ceza Kanunu Md. 528. (Müstehcen Basın ve Temaşalar) : Herkim, hangi çeşitten olursa olsun, müstehcen yazılar, resimler, fotoğraflar ve diğer eşyayı, ticaretini yapmak veya dağıtmak veya halka teşhir etmek gayesiyle imal eder veya yurda sokarsa; sahiplenir, elinde bulundurur. İhraç veya tedavüle sokarsa; üç aydan üç yıla kadar ağır hapis ve en aşağı bir lîret para cezasıyla cezalandırılır. (Bu ceza, 21 Ekim 1947 g. ve 125 s.lı kanunun 7. maddesinin 2. fıkrası ile sekiz kat arttırılmıştır).

Bir önceki fıkrada işaret edilen eşyanın, gizlice de olsa, ticaretini yapana veya bunları dağıtan veya Kamu'ya teşhir edenlere de aynı ceza verilir.

Bundan başka : 1) hangi yayın vasıtasıyla olursa olsun, bu maddenin ilk fıkrasında gösterilen eşyanın ticaretini ve tedavülünü sağlamak maksadiyle reklamını yapan; 2) Tiyatro veya sinemalarda, müstehcen nitelikte kamu temaşaları veren; veya umumî yerlerde (bu kabil) şiir ve şarkı yayınlayanlara da aynı ceza uygulanır.

İkinci maddede derpiş edilen husus, yetkililerin yasağına rağmen vuku bulmuşsa, ceza arttırılır.

İtalyan Ceza Kanunu Md. 529. (Müstehcen Eşya ve Hareketler) : Mefhum : Ceza Kanunu'nun uygulanması bakımından, kamu duygusuna göre, nezahati ihlâl eden hareket ve eşyalar müstehcen telâkki edilir.

Sanat yapıtı ve ilmi eser, inceleme sebeplerinin dışında, satışa arzedilmedikçe ve hangi sebeble olursa olsun, 18 yaşından küçük bir kimseye satılmadıkça veya verilmedikçe, müstehcen telâkki edilemez.

dan karar almış olması değil; ortaklaşa utanç duygusuna (bundan, normal bir insanın duygusu anlaşılmalıdır) vâki tecavüzün çirkinliği de esas olarak alınır.

Belli bir sosyal fayda olmaksızın müstehcen durumların temsili bahis konusu ise, haberleşme hakkının meşru uygulanışı bertaraf edilmelidir ¹³.

Bir filmin sanat seviyesi, filmi oluşturan öteki öğelerden çok, özellikle içeriği ile ölçüldüğüne göre, aşırı veya müstesna teknik değerdeki bir film sanat eseri telâkki edilemez ¹⁴.

Karar : Mahkeme, 21 Aralık 1963 günlü kararıyla, Roma'da Barberini Sineması'nda, usûlüne göre kontrol komitesinden müsaade almış Iulia Film Kurumu'na ait «Mondo di Notte, N. 3» adlı filminden dolayı Ceza Kanunu'nun 528. maddesine göre, «kamu utanç duygusunu ileri derecede incittiğinden» (sulla base della grossolonia dell' offesa al comune sentimento del pudore), Kurumun İdare Müdürü Mario Cleri hakkında, 2 ay hapis ve 40.000 liralık para cezası hükmetmiş; mahkeme masraflarının hükümlüden alınmasından başka filmin kopyelerinin müsadere edilmesine karar vermiştir.

Her ne kadar sanık avukatları filmin Turizm ve Temaşa Bakanlığı'nın yetkili bir organının müsaadesiyle gösterilmiş bulunduğuna göre suç bahis konusu olmamasını ileri sürmüşlerse de, bu husus mahkemece nazarı itibara alınmamıştır ¹⁵.

---

13) loc. cit., dipnotu : «Gerekçe hakkında pek nadir içtihatlardan biri, Cagliari İstinaf Mahkemesi'nin kararını tasdik eden 26 Temmuz 1960 tarihli Temyiz Mahkemesi kararı, (RASSEGNA GIURIDICA SARDA, 1961(s. 190'da yayınlanmıştır : Mucip sebeplerin fikdanı (difetto di motivazione) da bozma sebebi olarak ileri sürülmektedir. Anılan Temyiz kararında, haberleşme hakkının sınırlanması için, gerekçe gösterilmesi şart koşulmaktadır. »

(14) RASSEGNA'nın dipnotu : «Bkz.: Lo Guercio, «L'Osceno nel Diritto e nell'Arte.» (JUS, 1962, s. 522); Venditti, «La Tutela Penale del Pudore e della Pubblica Decenza» Milano 1963. s. 125 ve dv.»

(15) RASSEGNA'nın dipnotu; (sh. 22) : «İtalya'daki bu tatbikatın lehine ve aleyhinde olanlar : Lehinde : 1) Funaioli, «Sul Coordinamento tra la Censura Cinematografica e l'Azione Penale», I CONGRESSI del 1962 del CIDDIS, Venezia 1963, s. 143; 2) Fragola, «Aspetti Amministrativi e Civilistici della Nuova Disciplina della Revisioni dei film», ibid., s. 483; 3) Nuvolone, Pisapia, Vassalli, Capaccioli ve Rosso, «Problemi Giuridici della prevenzione e della repressione in materia Spettacolo», Milano 1963: Aleyhinde: Duni, «Efficaccia del Accertamento Amministrativo dei requisiti di buon costume di un film rispetto al successivo giudizio penale» I CONGRESSI, s. 595»

Moscon'un Görüşü ¹⁶ :

“Bilindiği gibi, suçun psikolojik unsuru, iradeden maada suçu işleme şuurunun (mevcut olmasıyla) meydana gelir; bu hadisede bu şuurun mevcut olmadığı görülmektedir; mevcut olmasına imkân da yoktur. Bu durum karşısında, kararın ‘528. maddeye göre, suçun psikolojik ögesi, müstehcen içerikli bir eser yapma bilincinde aranmalıdır,’ hükmünü teyit hatalı olacaktır. Yapıma telmihte bulunulması doğru değildir; çünkü burada «müstehcen nitelikteki sinema eserinin halka gösterilmesi»ndeki şuur ve irade bahis konusudur (la coscienza e volontà di dare pubblici spettacoli cinematografici che abbiano carattere di oscenità) ... Mücerret olarak, başlangıçta yapımcının, filmin belli tipte bir müstehcenlik ihtiva ettiğinin şuuruna varmış bulunduğu kabul edilebilir; fakat kontrol sonucunda, (gerekirse kesintiler de yapılarak izin verildikten sonra), halka gösterim anında, yalnız bu başlangıçtaki müstehcenlik şuru değil, müstehcenliğin kendisine ait şuur da silinmiş ve eser kusursuz hale gelmiştir. Hatta, diyebiliriz ki, müstehcen bir filmin umuma gösterilmesi iradesinin doğrudan doğruya fikdanı dahi, saf ve temiz bir film gösterme iradesine kalbolmuştur.»

Corapi'nin Görüşü ¹⁷ :

“(Kamu temasası niteliğiyle sinemanın önleyici kontrolün kayıtlarından kurtarılacak her çeşit sansürün kaldırılması hakkında kamu oyunda yankılar uyanan günlerde, Roma Tribünali IV. Ceza Dairesi'nin bir kararı yayınlanmıştır. Bu kararda idarî sinema sansürünün, film temasası üzerindeki ceza disiplini ile ilişkilerinin sınırı sorunu bir esasa bağlanmaktadır).

‘Bilindiği gibi, 21 Nisan 1962 tarihli ve 161 sayılı Kanunun yarattığı durum gerçekten anormaldır. Kararın teyit ettiği gibi, Turizm ve Temaşa Bakanlığı'nca bir filmin halka gösterilmesi için verilen izin, adî mahkemelerin müsadereler, ceza tatbikatı, mahkûmiyet v.s. uygulamalarıyla devamlı şekilde müdahalelerinden sahiplerini kurtarmaktadır.

(16) Giorgio Moscon, «Visto di Proiezione e Intervento del Giudice (Osservazioni a sent. 21 Dicembre 1963 del Tribunale di Roma), RASSGEGNA, loc. cit., s. 5.

(17) Av. Salvatore Corapi, «I Limiti di Collegamento tra Disciplina Amministrativa della Revisione Cinematografica e Discipline Penale dello Spettacolo Filmico —Una sentenza del Tribunale di Roma in Materia di Censura», GIORNALE DELLO SPETTACOLO, yıl xx, n. 10, 7 Mart 1964, s. 4.

Kararda, gerekçe gösterilerek, hangi hususların ileri sürüldüğünü anlamak için kimi önemli bölümlerini aynen veriyoruz :

“Mahkeme, müdafaanın, «önleyici kontrol sonunda izin verilmiş bir filmin gösterilmesinin, C.K.’nun 51. maddesi ve kuvvetler ayrımı prensibi (nden neşet eden) idarî işlemlerin tadil ve tebdilini hedef tutacak adlî işlemlere girişilemeyeceği esasına göre cezalandırılmayacağı» tezini kabul etmemiştir.

Bu konuda evvelce alınmış içtihatlar bulunmadığından Yargıçlar Kurulu, etraflı ve birbirine ters düşen doktrinleri derinlemesine incelemiş ve izin verilmesinin, müstehcen bulunan bir filmi gösteren yapımcının ceza kovuşturmaları uygulamalarından ayırık tutulmasına (sebebe teşkil edemeyeceği) kanaatine varmıştır.

“Gerçekten Kontrol Komisyonu’nun incelemesi, suçun objektif yönlerini (extremes) belirtme işleminden çok başka nitelikteki bir yetkili organın görüşünü ortaya çıkarır.

“Bu görev, müessese olarak, adlî polisin uhdesindedir; kontrol komisyonu başkanı olarak bir tek yargıcın kurulda bulunması (yeterli değildir); onun fikri, komisyonun kararlarında ağır basamayacaktır; çünkü, kararlar ekseriyetle alınır ve (komisyonda diğer) kategorilerden hiç değilse üç üyenin temsilcisi bulunduğu da bilinmektedir.

«Diğer yandan, savunma; Komisyonun, film üzerinde yaptığı genel adâba olası aykırılıkların saptanması hususundaki kontrolün bu kabil aykırılıklar içine (en geniş ve en elastikî anlamda ele alınınca «buon costume» mefhumuna) temaşaların müstehcenliği suçu da girdiğine göre; - tavsifi değerde bir idarî işlem şeklindeki - izin vermenin artık ceza yargıcının kovuşturma açılmasını önlediğini ve ortada suç olmadığına göre yapımcının soruşturmadan berî kalacağını ileri sürmüştür.

“Böylesine bir ayrıcalık, pratik nitelikteki mülâhazalar bakımından, belki, kabule mazhar görülebilir; fakat hukukun temel prensiplerine aykırıdır.

“İdarî yetkililerce verilen iznin, üçüncü şahısların hukukunun, özellikle Ceza Hukuku’nun 527 ve 528. maddeleriyle öngörülen vatandaşın moral patrimuanının korunması bakımından haiz olduğu hukukun uygulanmasını önleyecek sübjektif bir hak teşkil ettiğine dair telâkki) yerinde görülmemektedir.

“Kaldı ki, adı anılan kanunun 6. maddesine göre, Komisyon filmi görmese bile, filmin ilgililere tevdiinden itibaren yirmi gün geçtiği

halde bir karar alınmadığını anlayan yapımcının Bakanlığa itirazda bulunması tarihinden itibaren on gün içinde hiç bir işlem yapılmadığı takdirde, (gösterilme) izni verilmiş sayılacağına göre, bu husus da (tam bir) mesned teşkil etmez. ...”

“Mahkemenin bu kararı bizce kabule şayan değildir. Yetki ve ün sahibi yazarların incelemelerinin araya girmesi, kanaatımızca, doktrinde hakim olan prensipte bir değişiklik yapılmasına pek imkân veremeyecektir.

«Bu durum karşısında, 21 Nisan 1962 tarihli kanunda bir değişme yapılması uygun olacaktır. Bu hususta herkes fikir birliği içindedir. ...»¹⁸.

3. «Tabù Davası»¹⁹ :

Mahkeme : Tribunale di Roma

Başkan : Semeraro

Sanık : Gianbartolomei

Konu : «I Tabù» adlı sinema eserinin Devletin dinini tahkir ve müstehcenlik noktalarından kovuşturulması hakkında.

Karar t. : 23 Aralık 1963.

Esaslar : Seksüel, bayağı ve «ahlâkî redaat»'e (ilişkin) sahnelerin yanında, dinî gösteri sahnelerine uygunsuzca yer verilmesine rağmen dokümanter nitelikteki bir sinema eserinden Devletin dini-ne hakaret öğeleri çıkarılamaz; Katolik dinini alay ve istihzaya bürümek kasdi bunun dışındadır²⁰.

---

(18) Sansürden geçmiş bir film hakkında mahkemelerde karar verilince, aslında sansür kurulu mahkûm edilmiş gibi oluyor. Her halde sansüre hiç getirilmeden gösterilen filmlerle (İt. Ceza K., md., 667 ve 668), sansürün yasakladığı ya da kimi sahnelerinin çıkarılmasını uygun gördüğü halde bu gereksinmeye uyulmaksızın gösterilen filmler ve sansürce yasaklanmış filmlerin gösterilişlerinde uygulanan cezaların en yüksek ve en düşük hadleri gözönünde tutularak iyiniyet sahibi görünen filmcilerin görecelikle korunmaları gerekir. (Bu konuda İtalya'da tam bir içtihat birliğine varılmadığı hakkında, Bkz: Prof, Amadeo Giannini, «Diritto Penale Cinematografico», RASSEGNA, yıl VII, n. 3, Mayıs - Haziran 1958, s. 64, dipnotu).

(19) RASSEGNA, yıl XII, n. 4, Temmuz - Ağustos 1964, s. II4.

(20) ve (20 bis) RASSEGNA'nın (1) ve (2) n. dipnotları : «Birinci hüküm hakkında, Roma İstinaf Mahkemesi'nin 15 Haziran 1964 tarihli kararı, RASSEGNA'nın bu sayısının 112. sahifesine bakınız»

«İkincisi hakkında, Roma Tribünali'nin 29 Şubat 1964 tarihli kararı (RASSEGNA 1964, s. 79). Bu hüküm Roma Tribünali'nin 21 Aralık 1963 tarihli kararı ile de teyit edilmiştir».

Sahici (autentico) olmak kaydıyla bir soruşturma (anket) filmi veya bir dokümanter film de haberleşme hürriyeti (diritto di cronaca)'nin uygulamasının bir ifadesidir (konusudur); bununla birlikte, sanat veya ilim eseri şekline sokulmadıkça, genel adaba uygunluk sınırları içinde kalmağa zorunludur (20 bis).

Dava : Sanığın savunması; birinci planda, Turizm ve Temaşa Bakanlığı'nca, 21 Nisan 1962 tarihli ve 161 sayılı kanununun 1, 3, 7 ve 9. maddeleri hükümlerine ve İkinci Derece Komisyonun görüşlerine göre, filmin genel adaba «tearuz» ve Katolik dinine hakaret teşkil etmediği hakkında, 18 yaşından küçüklere yasak edilmekle beraber, umuma gösterilmesinde sakınca bulunmadığına dair 30 Aralık 1963 tarihli bir gösterme izni alındığı gözönünde tutularak kovuşturmalara geçilmesinin yerinde olmadığı üzerine bol bol iddialardan oluşmuştu.

Savunma avukatı, özellikle ikinci suçlama bakımından sınırlı olarak savunmanın bir temele dayandığını ileri sürüyordu ²¹.

«... «I Tabù, bir belgesel filmin bütün niteliklerini ve bünyesini taşımaktadır. Rejisörün; ilginç, özgün, karakteristik olduğu kadar, çeşitli ve zıt derece ve seviyelerde kültür, eğitim, uygarlık ve evrimin tipik anlatımını veren Amerikan, Asya ve Avrupa'dan dünyanın çeşitli halklarının âdet ve giyimlerini filme almış olduğunu görüyoruz» ²².

«Anayasa'nın 21. maddesini teyid eden C.K.'nun 51. maddesi²³ karşısında, yaşamın gerçeklerini veren ve belgesel nitelikte olmaktan ileri gitmeyen ve haberleşme haklarından faydalanması ka-

---

(21) Burada, bu görüşe karşılık sinema aracının «ethico - social» etkisi inceleniyor ve anket-film ya da belge filminin bir çeşit Basın yerine geçtiği, ancak yorumlara istenen renk verilebildiğine göre, yine de sırf haber filmi telâkki edilmesinin olanağı bulunmadığı işaret ediliyor. Ceza Kanunu bakımından bu konuda üç çeşit suçun bahis konusu olduğu, bunların da : 1) sinema yoluyla işlenen fikir suçları, 2) haberalma konusunda işlenen suçlar ve 3) yaratıcı faaliyet ürünlerini tedavüle koymakla ilgili suçlar olduğu açıklandıktan sonra birinci ve sonuncu kategorilerde pek çok suçlar olduğu; ikinci kategoride ise, en çok Ceza Kanunu'nun 428 ve 595. maddelerine ilişkin suçların işlendiği açıklanıyor (595. madde, 594. madde ile birlikte üçüncü şahısların şeref ve haysiyetlerinin doğrudan doğruya veya bir araç vasıtasıyla ihlâl edilmelerine ilişkin hükümleri içermektedir).

(22) loc. cit., s. 115.

(23) Bu maddenin birinci fıkrası : «Bir hukuk kaidesi veya Kamu yetkililerinin meşru emirleriyle belirlenen bir hakkın kullanılması veya bir görevin icrası cezalandırılmaz» şeklindedir.

dar, İdare'den de gösterilmek için izin alınmış olan bir filmin kovuşturmaya maruz kalmaması iddiaları ileri sürülmüşse de (mahkeme bunu kabul etmemiştir)...

«Şüphe yok ki, bir belge ve soruşturma filmi de —eğer «authentique» ise— haberleşme hakkının kullanılışının bir şeklidir; bu hak, Anayasa'nın düşüncenin her şekilde ve her türlü araçla açıklanmasını serbest kılan hükümlerinin sağladığı haklardan biridir.

«Ve bilinir ki, haberleşme hakkının sınırları yazının içeriği ile saptanır; sinema gösterilerinde özellikle, görüntüye, perdeye yansıtılan durumlara ve bunların yorumlarının değerlendirilmesine bakılacaktır. Bütün bunlar, fikrî hakların malzemesini ve sınırlarını teşkil eder²⁴.

«Böylece konulunca, ister haber filmi, ister yaratıcı (muhayyelenin) mahsulü (biçiminde belirilmiş) olsun, Ceza Kanunu'nun tehdidi altındaki menfaatler, genel adap ve genel ahlâk noktalarından sınırlanırlar; başka bir deyimle, haberleşme ve yaratma hakları, uygulanmalarında en belli başlı sınırlanmalarını, sanat ve bilim eseri niteliğine bürünmediği zaman, genel adap icablarında bulurlar.

«Şimdi, yukarıda açıklandığı biçimde gözönünde tutulduğu takdirde, «I Tabù» filminin, suçlanan sahnelerinin özü itibariyle sanat değerini haiz olması kadar, sadece yaratıcı (muhayyile) filmi olmayıp haber filmi olma (niteliğiyle de) bu uygulamanın dışında bırakılması icab eder.»

(«... Burada Anayasa'nın 21. maddesinin ilk kısmı ile birlikte; sanat, bilim ve bunlar aracılığıyla öğretimin soyut olarak açıklanışının vatandaşın haklarından olduğunu savunan 33. maddesi, bütün şekil ve uygulamalarıyla çalışmayı ve dolayısıyla sanatçıların meslekî faaliyetlerinin ürünü olan filmlerin yapım ve gösterimini güvence altında tutan 35. maddesi ve nihayet özel iktisadî girişimleri tanıyan 41. maddesi anılmaktadır») ...

(«Anayasa'nın 21. maddesi, «buon costume» noktasından filmlerin kontrol edilebileceğini kabul etmiş bulunduğuna ve buna göre idarî yönden bir kontrole bağlı tutulan filme izin verildiğine göre kovuşturmanın yerinde olmadığı belirtilmiştir»).

(Buna karşılık savcılık) :

«Medenî yargılamalarda idarî işlemlerin bazan yargılamayı ortadan kaldıracak bir durum yaratmağa müsait olsa da, ceza yargı-

(24) loc. cit., s. 117.

lamalarında hiç bir idarî işlemin, özellikle hiç bir iznin müstehcen bir filmin olası objektif gayrı meşruluğunu asla bertaraf edemeyeceğini (nessun nulla osta potrà mai escludere l'eventuale illeceità obiettiva di un film oscena) ;

«Sırf idarî sahada kalmış bulunan sansür müdahalesinin, cezaî yargılamayı bertaraf edemeyeceği gibi, yargılama faaliyetinin icrası için, ön-yargı teşkil edemeyeceğini; ve yine, önleyici ve tenkil edici müdahalelerin başka gaye ve maksatlarla vukua geldiğini ve Ceza Kanunu'nu neyin ihlâl edip neyin etmediğinin takdirinin İdare yetkililerine bırakılamayacağını» ileri sürdü ²⁵.

«Bu böyle olunca, Sansür organlarının idarî anlamda (aldıkları karar) meşruluk (olumluluk) yönünde olsa bile; Yargı yetkilileri müstehcen bir sinema yapıtını cezaî yargılama bakımından sorumlu tutabileceklerine göre : Yargıç, idarî iznin verilmesine, suçun sübjektif unsuru bakımından, hukukî imkân bulunup bulunmadığını dikkatli bir incelemeye tabi tutarak yeniden takdir edecektir.

(«Burada, yargılama sonucuna kadar bir meşruluk karinesinin kabulü bahis konusudur; daha doğrusu, kamu adabını ihlâl etmek kasdi bertaraf edilmiş sayılmaz. Çünkü, İdare'nin takdirde hata etmiş olmasının, «suçun niteliği ya da hukukî yönü bakımından hata etmiş olması», İtalyan Ceza Kanunu'nun 5. maddesine göre, Kanunu bilmezlik veya hukukî hatanın suçu kaldırmayacağı hükmünün uygulanmasını bertaraf edemeyeceği bedihidir») ²⁶.

Karar :

(«Daha önce sansüre götürülmüş olma gibi «hafifletici bir sebep mevcut olduğu için» (İt. C. K. K. md. 133/3), hakimler heyeti cezanın asgarisini (md. 132) vererek, bunun da 1/3 ünü azaltmıştır;

«Böylece Giambartolomei, 2 ay ağır hapis ve 40.000 liret para cezasına uğratılmıştır. 'Esas ceza, 3 ay ağır hapis ve 60.000 liret para cezasıdır.'

«Ancak cezanın beş yıllık tecile ve adlî sicile kaydedilmesine de hükmedilmiştir. Mahkeme masrafları ödetilmiş; müstehcen film müsadere edilmiştir») ²⁷.

(25) loc. cit., s. 118.

(26) idem., s. 118 ve 119.

(27) idem., s. 120. Filmin cezalandırılmasında etkili olan kimi sahneler : Japonyada umuma açık hamamlarda erkeklerle kadınların bir ara-

4. «Sexy ad Alta Tensione : Yüksek Gerilimli Seks» Davası :

«Sexy ad Alta Tensione» adlı filmin yöneticisi Oscar da Fina; yapıtı, ahlâka ve genel adaba zarar verici (nitelikte) görülerek Bergamo Mahkemesi'nce altı ay hapis cezasına mahkûm edilmiştir.

Film kontrol komisyonunun izniyle gösterilmekteydi ²⁸.

5. »La Ricotta : Peynir» Davası ²⁹ :

Mahkeme : Roma İstinaf Mahkemesi

Yargıç : Mazza (Başkan)

Sanık : Pasolini

Konu : Filmin gösteriminin Devletin dinine hakaret (Vilipendio della Religione dello Stato) teşkil etmesi

Karar t. : 15 Haziran 1964.

Olay, Hukukî Yol ve Adli Safhalar :

19/2/1963 tarihinde Roma'nın Mentana bölümünde Tor Lupara Sineması'nda, İtalya'da ilk kez olmak üzere gösterilen ROGOP-AG adlı filmin «La Ricotta : Peynir» adlı ve senaryo yazarlığı ve yönetimi Pier Paolo Pasolini'ye ait olan bölümünün; müellifi tarafından aşağıdaki biçimde yazılı ve sözlü olarak umuma sunulduğu görülmüş ve duyulmuştur : «Kendilerini suçlu hissedenler, benim polemiğimin, riyâkârca savundukları (dinsel) hikâye ve metinlerden alınmış olduğunu ileri sürmeğe gayret edeceklerdir. Böyle bir (niyetim) olmadığını kesin olarak bildiririm. Her çeşit iphamdan kaçınmak için 'Çile Hikâyesi'nin³⁰ (Hazret-i İsa'nın çilesi), duydu-

---

da yıkanmasını gösteren sahneler; Hong Kong'ta ayakkabı boyayan dükkânlar : yüzlercesinin mevcut olduğu söylenen bu dükkânlarda göğsü açık genç kadınların, boyacı fırçasının temposuna uyarak göğüslerini oynatmasını ve böylece müşteri çekmekte olduklarını gösteren sahneler; yine Japonya'da tüm olarak çıplak bir kadının vücuduna döğme yapıldığını gösteren sahne; İskandinavya'da arabalar içinde sevişenleri ve bunların birbirlerini tahrik için utanmazca davranışlarını gösteren sahneler (loc. cit., s. 117).

Honolulu ve Honk Kong'da fuhuş; Hindistan'da çırıl çıplak dolaşan deli kadına kimsenin dokunmaması (delilik Tanrı'ya yakınlığın alâmeti sayıldığı için); İsveç'te çıplaklık, resim modelliği ve çıplaklar kampları; Amerika'da Kilise ve çıplak cüzzamlılar sahneleri ve bütün bunların arasında Kilisenin anılmasının hafifliği (loc. cit., s. 115).

(28) BLANCO E NERO, YIL 25, n. 4-5, Nisan - Mayıs 1964, s. iv.

(29) «Panorama di Giurisprudenza (Italiana e straniera)», RESSEGNA, yıl xiii, n. 4, Temmuz - Ağustos 1964, s. 112 - 114'den derleme.

(30) İsa'nın Çilesi'nin, İsa'nın bütün insanların tutku ve günahları için ölümü göze alması kadar, «haklı olduğu halde haksızlık görenler» adına yaptığı dinsel çabaya tutkuyla sarılmış olduğu anlamına da gelebileceği söyleniyor.

ğum en yüce hikâye olduğunu ve bunu anlatan metinlerin kaleme alınmış en yüksek metinler olduğunu açıklamak isterim».

«La Ricotta»nın konusu şöyledir :

Roma'nın kenar semtlerinden birinde İncil'den alınan bir tarihî film çevrilmektedir. Filmin rejisörü —Orson Nilles— koltuğunda oturmuş, «Haça Gerilme» sahnesi üzerinde emirler vermekte iken, filmdeki adı Stracci olan zavallı bir figüran, çalışmaya ara verildikçe, peynirini yemek imkânını aramaktadır. Aç bi-ilâç, herkes tarafından alayla karşılanan Stracci, peynirden gayri, bir oyuncudan çalarak bin lîre karşılığında sattığı köpeğin parasiyle aldıklarını yedikten başka, diğerlerinin kendisine verdiği abur - cuburla karnını şişirmektedir. (Günlerce aç kaldıktan sonra, bulduğu bu imkândan mümkün merteye istifade etmeğe çalıştığı anlaşılan) bu saf hırsızın, «Golgota» sahnesinin çevrilmesi için haça gerilince, daha işin başında, ölmüş bulunduğu görülür.

Bu bölüm yönetmenin, feci olay hakkındaki şu yorumu ile kapanır :

«Zavallı Stracci! Ölümü, sadece, kendi tarzında bir ihtilâl yapmaktan başka bir şey değildi.»

Film, 26 Şubat 1963'te, Roma'da Corso Sineması'nda (ikinci kez) gösterilir; bir kaç gün sonra Roma Tribünali nezdindeki C. Savcısı; müellifin film çekilmesini göstermek bahanesiyle, İsa'nın çilesi hakkında bazı sahneler temsil etmiş; (bu yüce) Simâ ve (Kutsal) değerlerle : müzikli yorum (twist ve ça ça ça çalınışı) ³¹ mimik (İsa'nın Meryem Ana'nın iniltilerine karşı edepsizce gülüşü), diyalog (bir çok kez ve hatta bir köpek tarafından «Boynuzlu, boynuzlu!» ve «Kahrolsun haça gerilenler!» şeklindeki bağrıışmalar) ve diğer sesli gösteriler (aracılığıyla) alay etmiş olduğunu iddia ederek; Ceza Kanunu'nu 402. maddesi uyarınca Pasolini hakkında kovuşturma açar ve kurdelenin müsaderesini emreder.

Roma Tribünali'nde mahkeme görülürken; sanık, asla Katolik dinine hakaret kasdinin bulunmadığını ve filmin dinî havasının; toplumun kenarında yaşayan, kendinden üstün kimselerce, kişisel menfaat dışında bir duyguya sahip olabileceğine hiç inanılmayan ve saygı beslenmeyen Stracci isimli birinin sade ve kendiliğinden orta-

(31) Filmde ça ça ça ve twist çalınmasının, iki ayrı sınıfın duygusal mukayesesine imkân verdiğinden dolayı hoş görüldüğü; yani filmin din çerçevesi içinde sosyal bir taşlama olduğu anlaşılıyor.

ya çıkan dinsel duygularının belirtilmesi bakımından kaçınılmaz olduğunu savunmuştur.

Filmin yapımcısı Alfredo Bini de, buna benzer beyanlarda bulunmuş ve Pasolini'nin toplumun kenarında yaşayan, (henüz sosyal yaşam şartlarından yararlanamamış) kimselerin durumunu ele almak niyetinde bulunduğunu açıklamıştır.

Roma Tribünali 7 Mart 1963 tarihli kararıyla sanığı (Ceza Kanunu'nun anılan maddesine göre) suçlu bulmuş; jenerikte yazılı hafifletici unsurları gözönünde tutarak dört ay ağır hapis cezası verilmiş; bu ceza şarta bağlı olarak tescil edilmiştir.

(İşbu kararın istinafi sadedinde, Roma İstinaf Mahkemesi'nde, yukarıda Bidayet Mahkemesi'ne ait safhanın savunma bölümünde işaret edilen hususlardan başka, savunmada) :

Pasolini'nin eserinin sanat değeri üzerinde Basın'da yayınlanan sinema eleştirilerinde, özellikle Katolik Basın'daki eleştiriler üzerinde durularak; Pasolini'nin filminin Katolik inancını zedelediğine dair bir kayda raslanmadığı;

Filmlerin ahlâkî yönünü ve dinî akidelere uygunluğunu belirtmekle görevli CCC (Katolik Sinema Merkezi'nin de, filmi, «sconsigliati : tavsiye edilmeyenler» listesine soktuğunu; Katolik dinine hakaret ettiği ileri sürülen ve sonradan kovuşturma sonunda beraat eden «Viridiana»adlı film gibi «esclusi : liste dışı» bırakılmadığı; Papalık Gregoryen Üniversitesi Dinin Savunulması (Apologia della Religione) Enstitüsü'nün başkanının Pasoloni'ye hitaben yazdığı mektupta : «... filminiz bende büyük bir etki yaptı. Niyetlerin temizliği bence şüphesizdir. Sanırım ki, bu filmde, dine hakaret sonucu çıkarılamaz», dediği;

Bu durumda, Mahkemenin, muhakkak ki, ne gazete eleştirilerini, ne CCC'yi ne de Ceza Kanunu'nun yorumunda tabii yargıçlar olarak telâkki edilebilecek Katolik Kilisesi ruhanilerini gözönüne almadığı; ve Katolik Dininin uygulayıcı ve uzmanlarının bu kabil görüşlerini ihmal ettiği içindir ki, takdir hakkını lâıkiyle kullanmadığı;

Filmin sinemalarda umuma gösterimi sırasında, seyircilerde de hiç bir protesto gösterişi ve suçlama tezahürü görülmediği; bunun da, büyük çoğunluğu Katolik olan İtalyan halkının dinsel duygularının incinmediğini gösterdiğini belirtmenin yerinde olacağı ileri sürülmüştür.

Yukarıda anılan mülâhazalara istinad edilerek, bahis konusu filmin, organik bütünlüğü içinde ve her sanat eserine özgü bölünmezlik (ögesi) gözönünde tutulduğu takdirde, Ceza Kanunu'nun 402. maddesinin öngördüğü Devletin dinine hakaret suçunun unsurlarını taşımadığı anlaşıldığından, Pasolini'nin suç teşkil etmeyen olaydan ötürü beraatının gerektiğine hükmedilmiştir³².

S o n u ç

İtalya'da filmler dolayısıyla açılan davalardan sunduğumuz kimi örnekler, yargı mercilerinin ne denli bir önemle işi ele aldıklarını vurgulamaktadır. Özellikle savcılar tarafından açılan davalar ilginç uygulamalara yol açmaktadır.

Son yıllara kadar İtalya'da Kilise'nin ve onun görüşlerine uygun davranışları olan Hristiyan Demokrat Partisi'nin tutumuna uygun hareket eden bir çok savcılar, daha çok filmlerdeki müstehcenlik bakımından sık sık kamu kovuşturmaları açmaktadırlar.

Daha geçen yıl yayınlanan bir dergide³³ İtalya'da 1971 Ekiminden 1972 Ocak ayına kadar yasaklanan; sonradan bir bölümü çıkarılarak ya da temyiz yoluyla gösterilmesine izin verilen filmlere ait bir listede 28 filmin —kimileri birkaç şehirde birden— yapımcı ve yönetmenleri hakkında kovuşturma açıldığı görülmektedir.

---

(32) Sansürün Anayasa'ya aykırılığı üzerine yazdığı bir broşürde (CENSURA ILLEGITTIMA, quaderni del SNGCI «Sindacato Nazionale Giornalisti- ci Italiani», in I, Roma 1961) Giorgio Moscon, üç ayrı mahkemenin kararlarına da dokunuyor (s. 22, 26 ve 27): «Anayasa'nın 33. maddesiyle hükme bağlanan sanat hürriyeti, «genel adap» vesayetinin (koyduğu) kayda bakılınca, üstün değerli bir anayasal güvencedir; diğerleri gibi, müstehcenlik hakkındaki C.K. nun 529. maddesini buna göre değerlendirmek gerekir; çünkü, «eserin artistik değerinin karşısında istihcan kaybolur» (Temyiz Mahkemesi, II. Ceza Dairesi, 7 Temmuz 1053, Macchia Davası). «En büyük güçlük, bir sanat eserinin karşısında bulunulup bulunulmadığını karara bağlamak imkânının darlığından doğmaktadır: Temyiz Mahkemesi iki önemli karariyle, gözönünde tutulacak ölçüyü bir özdeyiş halinde belirtmiştir. Bu kararlardan ilki (Üçüncü Ceza Dairesi, 8 Nisan 1952, Jorio Davası), 'Sanat eseri' deyimiyle şaheser veya topluluk tarafından hep birlikte böyle kabul edilmiş eserler anlaşılmalı; müellifinin şahsiyetine göre yaşamı yorumlayan, heyecan uyandıracak, entellektüel zevk sağlayacak duygulara, tutkulara ve fikirlere yeni şekil verecek, nüfuz ve ikna edecek eserler anlaşılmalıdır.» ... İkincisi (II. Ceza Dairesi, 20 Haziran 1959, Castoldi Davası), eserin, sahne sahne değil, bütün olarak değerlendirilmesi; bazı kısımların nezahatle telif edilebilir görülmemesinin, suçlandırılmak için, kendiliğinden, (sanat yapıtı olduğu iddiasının) bahane olduğuna hükmettirecek derecede şehvetin temsilinde kesif ve tam bir müstehcenlik irae etmesi gereken eserin bütününe tesir etmemesi» şeklindedir.

Bu listeden de anlaşılacağı gibi, ele aldığımız kovuşturma örneklerinin olduğu yıllardan on yıl sonra bile kovuşturmalar alabildiğine süregelmekte; bu konuda filmin, sanat değeri taşıyıp taşı-mamasına da bakılmamaktadır.

Bu, bir bakıma «dört nala» uygulamaya karşı, İtalya'da uya-nan olumsuz hava, kovuşturmalar sırasında müsadere edilen film-lerle ilgili «Zor Alımlarına Karşı Ne Yapmalı?» başlıklı yazıda³⁴ rasgele uygulanan zor alımları (müsadereler) ile ilgili mevzuat hü-kümlerinin Anayasaya aykırılığı bakımından, Anayasa Mahkeme-si'ne başvurulması yolu gösterilmektedir.

Sinema sanayiinin suiistimallerine karşı Yargı Yolu'nun açık tutulması ne denli doğal ise, Yargı Yolu'nun suiistimallerine karşı da, daha üstün yargı mercilerine başvurmanın o denli doğal olduğu seylenebilir.

---

(33) Bkz : «Riepilogo dei film sequestri dall'ottobre 1971 al gennaio 1972, SIPARIO, no. 337, Haziran 1974 sayısı, s. 8.

(34) Callisto Cosulich, «CENSURA -Sequestri : Che Fare?» SIPARIO, aynı sayı, s. 6-8.